

Приказ – Ана Мишић Стошић**ИСКРА ДУШЕ КОЈА ПЛАМТИ**

(Срба Ђорђевић – Зајубено јаће, Курјак који, Врање, 2020)

Сковао сам за Њу ђерган стихорима,
И њо који сонет донесе ми њлима
(Моја Мала)

Срба Ђорђевић познат је читаоцима као заљубљеник у призренско-јужноморавски дијалекатски тип српског језика, како он каже, у *врањски жарјон*. Говор који је представљен у овој збирци песама на један поетски и продуктиван начин осветљава Врањанце, па и све друге припаднике српског рода, у једном сасвим оствареном руху (сонетни облик), где су заокружено дати језик и теме, обоје непролазни у времену које пребрзо пролази. Песник срачунава своја остварења и постојање на овоме свету, поздравља се са свиме што је за њега постојало као истина, а и са оним што га је затекло у позним годинама. Немири љубавне чежње заузимају значајно место и испуњују странице, као печат, јер најпре наступају песме које испредају живот гласом песника који критички мисли и дубоко осећа. Он наступа као апсолутна индивидуа и води нас кроз свој песнички свет у којем живе сви људи и сви страдају од истих бољки. Оно што се не види овде је оно што се види, а то су мисао у самоћи, сан, дерт, уздах, заборављена жеља и нада да ће се остварити један сан.

Као што сам аутор каже у предговору: *Ова збирка је њокушај да мало „разљубљим“ и мало „разјалим“ чиишоце,*

нижу се песме распоређене у четири циклуса – најпре *разљуђује*, а затим *разлађује* својим стиховима. У збирци постоји кретање од рефлексивне тематике са освртом на садашње али и на прошле догађаје, ка љубавној тематици која такође има кретање у времену – од Враћа од пре сто година ка садашњем. Постоји покрет и у језику, јер отприлике трећина песама написана је српским књижевним језиком, док је први део збирке остао у духу говора старог Враћа. У оба типа песама преовлађује мотив туге, тешке непроболне туге и жене као лек и олакшање. Препознаје се лирски субјекат који је у јесени живота, а осећа студени задах зиме и смрзавања. Песме су најчешће наративног карактера: стихови су десетерци и дужи, често смештени у форму сонета, од два катрена и две терцине, са римом. У свим песмама уочава се изразита трезвеност и побожност (ту су светитељи, празници, обичаји, осећај грешности). Временске одреднице потичу управо од празника, па је опеван Ђурђевдан, Васкрс, Богојављање, Свети Ђорђе, али спомињу се и годишња доба: јесен, зима, а највише лето и пролеће. Мотив природе који је изразитије заступљен у трећем и четвртном циклусу доноси баште, реке, планине, биљке (јоргован, мак, орхидеја, бреза), животиње (голуб, славуј, срна) у сагласју са песничким осећањима. Присутан је и мотив песме, звука виолине и лепог женског гласа који опијају и заносе душу, као што природа са цвећем и птицама опија и зове на љубав. У вину и музици, поред кафанске певачице лечи се душа која гори и пати од несанице. Језик и стил су сугестивни, сликовити, са поређењима, епитетима, метафорама и симболима.

Први и најкраћи циклус *Дън комаѝ* симболише живот који је неизвестан и није нимало лак: *Дън комаѝ* – а и

тој не дај Боже може да се стремкне;/Не рекни двапут – ће бидне ако ги на онија озгор текне.“ (*Дџн комаџ*) *А живоџ?* У мајчину отиде, остаја сам без такат!/*Сал ми остана голем мерак и јоште дџн комаџ (У бре џаџко...)*. Песме одишу бунтом, жељом за осветом, али без снаге за борбу. Зато се песник повлачи и тражи нови живот у мелодији виолине Цигана, јер сваки покушај да се нешто промени је неуспешан.

Циклус *Разјеле* надовезује се песмом *Не се давамо*, јер ми смо светосавци, нисмо се предали ни Турцима, па не треба ни сада. Треба умирати за *крстј часни и слободу злајну* као што су умирали јунаци сахрањени на Зејтинлику: *Зејтинлик је на Срби мајкин скуџ (Тамо доле, енеја кудеје)*. Осим родољубивог песничког заноса присутно је и елегично расположење са критичким освртом на примерима из свакодневног живота. Промишља се о народу и држави, о њиховим манама и о томе шта се све променило, изопачило (*Дође алаво време*). Последња песма овог циклуса је и насловна: *Зајубено јајње*. То је песма коју је свирао трубач чувен у Врању, Бакија, а Срба тражи да му опет засвира и смири душу. Он је забринут због садашњег стања, сећа се прошлих догађаја, а предосећа још веће зло. Народ је искварио навике (*Сџгџње снашке не меџев...*), као уморен од свега клонуо и не бори се против неправде (*Вунаво време, Овој нема нијде, сал куде нас!?*), против изгледа младих (*И везди се! Шџо је бре овој џобрајиме!?*), геј параде (*А џосле викав Ција луг*), кварења језика употребом англицизама, а он им шаље поруку: *Да зборив како мајкаџ, (Ам'н џобрајиме, шџо бидна овој!?, Пу, џу, зајљуни се...)* и слегнутих рамена констатује да је ово 21. век у којем се не поклапа систем вредности са оним од раније и нема много старих

обичаја (*Цабе, несе уздрћај – дизај бре руке бајке, Прочке*). Сада су прилике такве да се људи све више удаљују, друштвене мреже су средство комуникације (*Комшо ће се видимо на Фејсбук*). Поручује да овом свету више ништа више није свето и зато треба тражити срећу у свом окружењу (у домовини) и у себи, а не код туђина.

У циклусу *Убаво ми јој* који је временски лоциран у двадесетом веку доминантни су мотиви: дерт (љубавна бол), карадерт (велика љубавна патња), *здрав, а болан*, тровија, таксират (несрећа, штета). Песме су углавном написане у мушком роду, али има и женске перспективе. Ту су љубавна удварања и чежње (*У пројзибер искам да доћеш Ђурђино, Исјроси ме, несе салџаноси*), мотив удаје (*Прашује ме моја мила мајка, Босиљак сам брала, Заклела се Јана*) и женидбе (*Чаруј ме мила нане, Алџно моме мори*), несрећне удаје (*Ојањ клаге*), украдене љубави (*Из Ђошку идем*) и други. Жена заводи звецкајући својим нанулама, у димијама, кошуљи и јелеку. Лепе су метафоре за жену која је заједно са надимцима назначена великим почетним словом: Цанум (душа), Кузум (јагње), Катерица (веврерица), Кумрија (голубица) и слично, са типичним именима: Јана, Стана, Станија, Анка, Роксанда. Песникову тугу може да излечи само она, те је он позива и призива да му лечи карадерт, да се поред ње смири и не лута више, још и хиперболично – да не може да живи без ње. И кад срачунава са животом и разговара са звездом Даницом, Срба не престаје да жели само једно, а то је да још једном само помилује вољену жену (*Не знајем до кџд...*). Славуј је присутан као онај који јој преноси поруке од њега и симболички се везује за сонете у којима је описана (*Жал*). Изразит је утицај народне

лирике у овим песмама.

Последња песничка целина *Свици и лептирићи* надовезује се на претходну тематско-мотивски, али се од ње удаљује књижевним језиком који за последицу има другаџији избор речи. И у овом поетском свету има несанице, дамара, туге. Пева се петраркистички сонетни венац о идеалној драгој и о чежњи за њом. Осећања су пренаглашена и песник пати неутешно и када је љубав остварена. Како год да су именоване (*Слашкин Мој Мегени, Мој Прелеји Цвете, Душо Моја, Мој Анђео Бели, Моја Мала Принцеза Нежна, Рајско Цвете, Мила*), жене из ових песама се стапају у једну, идеалну драгу са којом је увек у односу питања: живот са њом или смрт без ње. Преплићу се платонска и остварена страствена љубав, па ипак, жена је као вила нестварна и најчешће се јавља у сновима (само да га подсети на прошлост и изгубљену срећу) и као фатаморгана – симбол љубави која није ухватљива и постоји само као илузија или једна чежња да се осети њена исконска лепота. Лептирићи из наслова претпостављају љубав кроз осећање *лептирића у сивомаку* и то на више места у самим песмама (*кад воли жену сирасно лептирићи у шелу луге*), а често пожели да је лептирић и да одлети код вољене драге (*Кад на њролеће, Сањао сам, Када бих, Цветић*). Сам наслов истргнут је из стиха који посматрано у песми сам себе објашњава: *...она се смеши док сјава, /А ја у њрудима чујем свице и лептириће*. Интересантна синестезија остварена је у овој језичкој игри свица и лептирића коју он чује из својих груди, а упућује на блаженство у исконској љубави. Жена га држи у животу – чека да макар још једном на трен буде поред њега, у разговору или било каквом контакту са њим. Аутопоетичка песма *Нисам...*

је октава у којој је сажето основно осећање и мисао која се протеже кроз све песме ове књиге: *Нисам од камена, ја сам Божји раб, ишчица сломљених крила, срца у комаде*, без наде, немоћан и слаб, његово време је прошло, у души му тутњи, у срцу потоп и лом, *Без вере и наде ја љубави ишражим дом, / и ишражим Те јер Ти си моја лука и мој лек*. Отуда и ове песме пред читаоцима као поетски свет у којем је жена узела претежно место у животу и која недвосмислено шаље искрену поруку љубави, вере и наде као нешто што треба заувек да живи са нама.

Љубитељима врањској жарјона како аутор обележава дијалекат који користи, ове песме откривају још једном врањски *стари* свет, са речником у који чак и Врањанац мора да завири, јер је у налету нових навика старе речи заборадио. На крају, увек и свима је љубав осећање са којим се живи и о којем се увек радо пева, па зато читаоци треба да пробуде трептаје своје душе, или чак да је распламсају читајући поезију из збирке *Зајубено јаће*. Љубав неће да спасе свет, али ће спасити наше животе!

